

Ese in tóta  
Sambat'a.  
Pretulu abon.  
in Sibiu pe anu  
3 fl. 40 cr., pe  
1/2 anu 1 fl.  
70 cr.

# AMICULU SCÓLEI.

Pentru tóte  
provinc. austr.  
pe anu 4, pe 1/2  
a. 2 fl., pentru  
princ. romane  
pe anu 38, pe  
1/2 a. 19 piast.

*Cu lun'a acésta incheinduse patra-  
rulu primu alu anului curinte, se  
deschide abonamentu nou la*

## AMICULU SCÓLEI

*si pe trituniulu urmatoriu aprile-juniu  
cu 1 f. v. a.*

*Exemplare complete se mai afla inca.*

**Cuventu, rostitu in 19. martiu n. 1861 la  
mormentulu juristului Juliu Bodilla, de  
profesorulu seu Dr. Sentz.**

Nice unu locu pe rotundulu celu mare alu pa-  
mentului nu inchiude in sine o seriozitate asiá de  
adunca, cá mormentulu.

Elu e atatu de fara glasu, atatu de tacutu cá si  
lumea spiriteloru, si totusi e unu martoru atatu de  
vorbinte atatu de multu esprimatoriu pentru nestatori'a  
si caducitatea vietii pamentesci si ce mai tiene de  
dens'a.

N'are nici o 'ncuietóre, nici unu lacatu pe sine, si  
totusi prad'a sa o tiene cu atata tarie, incatu aceea nu  
i se mai póte reluá in veci.

Mormentulu e atatu de infricosiatu liniscitu si ne-  
miscatu — si totusi s'afila pornitu intr'o persecutare  
generalá ne'ncetata. Nu e virsta, nu e secsu, nu e  
putere, nu e nimeni care se scape de densulu.

Aici, in contrastulu acesta, jace caus'a acelei tre-  
móre, acelei seriozii, ce cuprinde pe totu omulu la  
privirea mormentului.

Stamu la gróp'a unui amicu june, amatu.

Cu seriozia, cu adunc'a, infioratóreá seriozia a mor-  
mentului se imbina astadi tristetia, gele profunda, du-  
rere nespusa. Mórtea a ruptu o legatura atatu de  
frumósa, atatu de fina, atatu de intima, atatu de vie  
si plina de poesia, decatu care mai frumósa nu se

póte cugetá: legatur'a d'intre fiu si tata si mama. Si  
fiulu acesta, elu erá fal'a si speranti'a tatalui seu, erá  
fericea, bucuri'a si delici'a mamei sale — a mamei sale  
serimane. Inimele ce palpitau in cercundariulu acestei  
case parintesci, se 'ntielegéu atata de bine. Ele batéu  
cu atata caldura, cu atata armonia, cu atata amóre un'a  
catra alt'a.

Inim'a fiului a 'ncetatu d'a mai bate. O lacuna  
infricosiatá s'a escatu prin acésta in cas'a parintésca,  
care nu se mai póte reimplea.

Fratelui si sororiloru a fostu elu unu frate cre-  
dintósu, probatu si multu iubit, amiciloru — unu  
amicu sinceru, cercatu si multu amatu. Dumnedieu i  
dete o inima deschisa, curata; curata si nepatata asiá  
o readuce éراسi creatorelui seu. Unu sufletu nobilu  
viá in reposatulu. Facultatile lui cele bune si ani-  
matiunea sa pentru totu ce e adeveru, bunu si frumosu,  
i taiara cu succesu drumulu prin regiunile sciintiei  
omenesci. Erá unulu din cei mai escelinti scolari ai  
gimnasiului, si ar fi esitu de siguru si unulu d'intre cei  
d'anteiu intre auditorii dela academi'a de drepturi, daca  
nu 'lu smulgea d'intre noi mórtea in pucine luni dupa  
intrarea sa in aceeaasi academia.

De-aceea me tienu indatoratu a esprime aici in  
numele academei juridice adunc'a parere-de-reu, ce  
simte colegiulu profesoralu prin mórtea unui auditoriu  
atatu de bravu si eminent.

Vedu aici in tóte parti lacrimare. Au lacrimele  
aceste, nu suntu ele o frumósa dovéda de iubirea si  
stim'a ce reposatulu si-a sciutu castigá in tóte sferele  
prin preferintiele spiritului si inimei sale? Da, prin  
acele elu si-a ridicatu la noi unu monumentu, care e  
mai tare, mai neperitoru decatu insasi marmor'a  
si bronzulu. Cu mii de mii de trasuri frumóse ale  
vietiei sale s'a intiparitu elu aduncu in inimile nóstre,  
fiindca noi in iubire si credintia i pastramu suvenirea.  
Si cea mai buna aducere-aminte o are totusi numai  
amóreá!

Daca cugetamu la grigea si cautárca, ce a cerutu  
cultivamentulu seu, si apoi aruncamu o privire asupr'a

cosciugului; ne semlîmu alunecati a asemená pe adormitulul cu unu arbore, pentru a carui prosperare s'a facutu atata, si totusi mai nainte d'a putea aduce fructe s'a lovit si nimicitu de fulgeru.

Insa nu! Fapt'a mortii n'a fostu aici nimicire; grauntele desí se pune in pamentu spre a putredí, din putreditiunea lui resare totusi viétia nóua. Omid'a se invelisce in nimfa, si din nimfa resulta o viétia nóua, mai frumósa.

Asiá nici junele nostru amicu n'a muritu, ci vietuesce si vá vietuiú in inim'a si in iubirea parintelui seu, mamei sale si a tuturoru acelor, cari avura oca-siune a'i cunósce nobil'a sa nesuire. Elu n'a muritu, ci Domnulu din inaltíme l'a scosu din ostenintiéle si necasurile vietiei pamentene, si l'a ridicatu la sine — in braciéle sale parintesci si in acea tíera frumósa, care e patri'a sa cea naturala.

Dorinti'a si cugetarea sa cea pamenténa a afundat-o elu in torintele celu linu alu Letei. Mórtea a fostu numai o puncte, care l'a trecut in acea estintia mai buna, unde amórea sa, spiritulu seu inca totu mai viéza si mai activéza. Si d'aceea plantamu la mormentu nu numai flumur'a gelei, ci si stindardulu credintiei, amórei si sperantiei, si crediendu, amandu si sperandu 'Ti dicemu — june amice mutatu in sicriu: „Dormi in pace in desiértulu grópei, — dormi in pace pana la —

R e v e d e r e !“

Sibiiu, 24. martiu n.

Asociatiunea infintienda pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu este o institutiune, dela care scól'a romana va avea a sperá fórte multu. Noi deci cá p'o atare nu o vom putea trece nici odata cu viderea, caci daca aceea trebue a interesá pe orice romanu, cu catu mai multu pe barbati de litere si pe barbati scólei!

Intr'unulu din Nrii precedinti adusesemu si noi la cunoscenti'a publicului literele convocátore ale Eselintiei sale Dlui episcopu gr. or. Andr. bar. de Siaguna la o adunare in Sibiiu, spre a compune statutele asociatiunei si a le ascerne la loculu préinaltu spre aprobare. In 9. ale curintei se si adunára mai multi inteliginti romani la Sibiiu, in sa — din mai multe cause usieru de aflatu in cercustarile presinte — nu tocma in numerulu acela, care se asceptá.

Prim'a siedintia se tienú in numit'a di dela 9 pana la 2 óre. D. presiedinte, Eselinti'a Sa episcopulu

Siaguna, o deschisa cu o cuventare frumósa despre „asociatiuni“, in care infatiosiá apoi si istori'a de pana acum a asociatiunei nóstre si infine predá tóte actele atingátore de aceea adunantiei, spre a dispune de ele mai departe. Se citira dupa aceea trei proiecte de statute, unulu alu Dui canonicu Timoteiu Cipariu, altulu alu Dui preotu Joane Puscariu (caci Dlu Georgiu Baritiu a deprecatu citirea proiectului seu) si altulu alu Eselintiei sale Dlui episcopu compusu din cele trei proiecte de mai nainte. — Dupace adunanti'a satorí nesce liniamente pentru statutele de compusu si alésa o comisiune, care pana la siedinti'a viitóre se elabóre unu altu proiectu si se 'lu propuna aceleiasi, siedinti'a se incheiá.

A dóu'a siedintia se tienú Vineri in 10. martiu v. dela 10—3 óre. Inceputulu se facú cu citirea protocolului siedintiei prime. Comisiunea alésa in ceea di pentru statute 'si citi proiectulu elaboratu, care fú apoi luat in desbatere seriósa din paragrafu in paragrafu. Numai unu singuru cuventu la § 1., adica intrebatiunea, daca la „asociatiune“, se i se mai adaoge si epitétulu „transilvana“ séu nu, casioná un'a din cele mai infocate desbateri, care tienú mai bine de 2 óre.

Sambata in 11 martiu se tienú a trei'a siedintia si se continuá mai departea desbatere a statuteloru pana in fine. Eselinti'a sa D. presiedinte multiumi la urma in numele natiunei barbatiloru acelor, carii luara parte la aceste lucrari de atata folosu pentru poporulu romanu si rugá pe adunantia, se dispuna de cele ce sunt a se mai urmá in astá privintia. D. Georgiu Baritiu multiumi apoi Eselintiei sale in numele adunarii pentru zelulu seu si ostenelile puse in caus'a acésta insemnata si-lu rngá a conduce — in intielegere cu Eselinti'a sa D-lu Mitropolitu Ales Sterca Siulutiu — tréb'a acésta si mai departe, adica pana la sanctionarea statuteloru stabilite si pana la convocarea primei adunantie generale.

Dumineca se subscrisa protocolulu siedintieloru si asia se incheiá si adunarea acésta intre dulci sperantie de o catu mai curenda intrare in viétia a celui mai mare din tóte institutele de cultur'a poporului romanu, cate se facura pan'acum in Monarchi'a austriaca.

## Sciri scolastice.

Rachita, 10. martiu. Cetindu de mai multe - ori frumósele amintiri, ce se facu despre scólele nóstre in

jurnalulu acesta, mi luiau voia a desfasiurá, si eu urmatórele :

Aceea, cu catu a inaintatu p'aici scólele nóstre cam de pela 1853 incóce, este de a se multumi unui barbatu prédemnu alu natiunei nóstre, carele cu silintia esemplara a lucratu dí si nópte pentru a lor in florire. Intielegu pe Magnificulu D. Consiliariu de scóle Constantiniu Jonescu. Multimea de scóle intemeiate prin diferitele nóstre comune sub restimpulu activarii Ilustratei sale, regularea invetiamentului in trensele dupa cerintiele presinte si salariile inmultite si crescute ale invetiatorilor, sunt totu atate dovedi de intieptiunea si zelulu nationalu alu numitului barbatu. Si tóte aste s'a facutu p'ntre pedeci mari si inmultite, pe care intipuidule p'o clipita delaturate, ni se sfesia inim'a socotindu, catu s'ar mai fi facutu inca.

Insa nici binele nu e la unii totdeun'a bine. Se aflara, durere, carii cartira asupra Dlui Consiliariu pentru fapte asiá maretie. Si ce vi se pare, de ce clasa tienu astufelu de ómeni, desaprobatori ai unor fapte nobile cum sunt cele enarate despre D. Consiliariu? In interesulu adeverului cauta a o spune netesitu: — tienu de clas'a preotimei. Caci pela noi, parochii comunali erau dedati, cá dascalulu se le cosésca, sape, tiesele caii etc., cá se nu-i depuna din servitiu. Decandu insa sórtea invetiatorilor se mai imbunatatí cevasi (dicu „cevasi“, caci mai e inca multu de lucru pana la scopu), se nascú in locu de armonia si intielegere buna, ura si discordia. Nu sciu cum va fi standu lucrulu in alte tienuturi, acésta spuna-o colegii din departare, insa in cerculu nostru  $\frac{3}{4}$  a preotimei sunt cei mai mari contrari invetiatorilor si astufelu opereí loru celei de atata importantia. Daun'a ce resulta din asta trista inpregiurare pentru comunele nóstre, este fórte multu semtita.

Insusí preotulu comunei nóstre Rachita, Nicolae Zsuku, carele totodata e si catechetu, in locu d'a se grigi pentru viitórea fericire, cá unu pastoriu sufletescu si patronu alu comunei: e celu mai mare contrariu alu scólei, si in locu de a indemná parintii si copiii, cá acestia se vina la scóla, se silesce din tóte puterile a-i desmentá si desgustá dela aceea prin calumnii de totu felulu. Pana si predic'a din s. biserica o'nmultiesce cu contradíceri despre invetiatori si scóla — Asiá stamu in comun'a Rachitta; insa ce vor díce DD. colegi din Branesciu, Romanesciu, Forasesciu, Poeinu, Crivin'a, Petrósa, Curtea, Margina, Fagetu, Bojuru, Bocovetiu, Jupaniu, Jupunesciu, Rata, Bunia, Battesciu,

Basesciu, Temeresciu, scl., carii toti au cam asemene sórte, d'a se luptá cá si mine.

Sunt cu tóte aceste si esceptiuni frumóse intre preotii tienutului nostru, carii cunoscendusi inalt'a chiamare si santele datorintie, nu lucra incontr'a luminarii turmei sale, ci sunt „lumin'a lumei“. Durerea este numai, ca numerulu acestor pastori buni ai turmei cuventetóre este fórte micu, mai numai de 3—4: Reverendisimulu D. protopresbiteru, preotulu din Sintesciu, celu din Leocusesciu si celu din Zoltu.

Cu tóte aceste noi invetiatorií nu suntem descu-ragiati si cunóscemu trebuint'a, cá prin ori si cate greutati se urmanu servitiului nostru cu tóta anim'a, cu totu spiritulu si cu tóta virtutea; caci ochiulu celui ce vede tóte va scí resplatí fiacui dupa faptele sale; éra poporulu nostru si opiniunea publica ne va aperiá chiaru si aici josu.

Joane Blidariu,  
invetiatoriu.

## Materiale de instructiune.

### Istori'a romana nationala.

(Urmare.)

#### PERIODULU II.

**Dela invasiunile barbariloru asiatici, pana la inchearea invasiuniloru prin magiari si asiediarea loru in Daci'a superióre, 374—889, si pana la dinasti'a romanésca pe tronulu bulgaro-romanu 963.**

#### C a p u I.

374—476.

#### CADEREA IMPERIULUI ROMANU DELA APUSU.

§. 1. **Valentinianu I. 364—375, Valente II. 364—378.**

Sub domnirea lui Valente II. in resaritu, hunii incepura invasiunea popórelolu din Asi'a, in Europ'a si deosebi in imperiulu romanu.

Hunii in calea loru dedura peste mai multi regi alemani greutungi, si invingendu-i i' pefugara dincóce de Nistru.

Atanaricu regele gotiloru, carii se estindea pela Prutu si Dunare, audiendu de apropierea inimiciloru, si castiga óstea; trecendu inse hunii sub lumin'a lunei peste Nistru, invinge pe Atanaricu si-lu pefuga peste Prutu. Regele atunci, cá se se apere asiédia diduri in lungulu riului, dar' fiindu batutu de nou se retrage, si iérta lui Balamber, rege-lui huniloru, cá se cuprinde Daci'a inferioré in 375.

Atanaricu tramite pe Ulfi'a, mitropolitulu Apulului (Belugradu) de solu la Valente, cá se-i ierte a trece cu gotii in Traci'a, caci se va uní cu óstea romana si va combate pe huni. Imperatulu a iertatu, si gotii trecura in Traci'a. Aci ajungendu gotii la o stare misera, si flamendiendu, cerura nutreminte dela prefecti; dar' acestia le tramisera cani sub conditiune se-i platésca cu selavi. Acést'a asia 'i inversiunà, incatu pradara Traci'a; deci dupa lupte crunte vediendu-se strimtoriti, chiaru pe huni intr' ajutoriu.

Valentinianu I. erá la Bregetonu (Jausinu) in Panoni'a ocupatu in resboiu cu cuadii si sarmatii, carii slabindu tramisera soli de pace. Imperatulu vediendu nesce ómenimici si misiei, si batendu in palme cu necasu a strigatu: „Reu de romani, déca pe timpulu lui Valentinianu, inca asia ómeni se scóla asupra loru!“ si rumpendui-se o veña, a cursu sangele pana a muritu (375). Óstea din Acincu (Bud'a) a prochiamatu atunci de imperati pentru apusu pe fiii lui, Valentinianu II., si Gratianu — (376).

Pentru Valente erá unu periclu mare, caci hunii cuprinsera si Daci'a superioré (377), éra gotii se incercara a cuprinde Odriu si Constantinopoiulu. — Elu a cerutu ajutoriu dela Gratianu, dar fiindu ocarítu de patrioti ca lasa pe goti in Traci'a, n'a mai asteptatu, ci s'a lovit cu ei (378), apoi perdiendu multi ostasi fù ranitu de o sagéta si purtatu intr'o casa, ce o aprinsera peurma barbarii, fara cá se scia, ca Valente arde de viu. —

§. 2. Valentinianu II., 376 — 392. Gratianu 376 — 383.

Gratianu audiendu de mórtea lui Valente, chiamà pe Teodosiu din Spani'a

si-lu tramite la resaritu in contra gotiloru. Teodosiu aflandu pe inimizii la pólele unui munte petrecendu-se 'i ataca pe sub ascunsu, ucide multime si prinde 4000 de muieri sclave; apoi mai tardiu intarinduse gotii in Macedoni'a si Daci'a nóua, Gratianu face pace cu ei (380). —

Intre aceste hunii supusera de totu pe stramosii nostri si le jefuira avutiele. Romanii tramisera soli la Balamber, cá se nu mai pradeze, si 'i promisera 12 pundi de aur, si facu pace. Dar' barbarii calcara legatur'a, si pentru acést'a Teodosiu (381) 'i bate si 'i silesee se se retraga la locurile loru de mai nainte.

In Britani'a se ridicà Masinu de imperatu, si peurma omóra pe Gratianu, in Lugdunu. — Teodosiu, carele pentru meritele sale fù primitu de sociu in domnire prin Gratianu, si mai tardiu recunoscutu si de imperatu in orientu, tiene in Constantinopoiu alu II-le soboru ecumenicu.

§. 3. Teodosiu. 379 — 395.

Teodosiu numesce pe fiulu seu Arcadiu, de augustu in resaritu, si peurma se castiga in contra lui Masinu, carele pretinse impartirea imperatiei cu elu, fara cá se bage in séma pe Valentinianu II. — Dar' Teodosiu nu potù plecá in contra-i, deórece in Daci'a vechia s'a aratatu unu poporu necunoscutu barbaru, protingii, carii peste huni ajunsera la Dunare. In Daci'a nóua Promotu li-a statu in cale se nu tréca Dunarea, si a constatu multu sange impedecarea, pana insielandu-i prin spioni, intr'o nópte mai pe toti i-a inecat, éra pe muierile si pruncii loru i-a prinsu in Daci'a vechia.

Teodosiu primesce in óstea sa huni, goti, alani, protingi si cu acestia bate pe Masinu la Siscia lenga Savu, si in Acuilea 'lu omóra (388). In loculu lui Masinu s'a resculatu Eugeniu, carele sugruma pe Valentinianu II., prin Arvogaste (392) si peurma Teodosiu face si pe Onoriu fiulu seu de augustu, — apoi impacendu-se cu barbarii, prin acestia bate si pe Eugeniu, si-lu taia in Acuilea. Pacea cu barbarii, respective supunerea loru, recastigà intregimea imperiului, in sa nu tienù multu, caci Teodosiu fiindu morbosu inca in viétia face pe

fii de imperati si le imparte imperiulu, murindu in Mediolanu (395).

§. 4. Arcadiu, 383—408. Onoriu 393—423.

Arcadiu, cu tutorulu Rufinu cuprinde orientulu, éra Onoriu cu tutorulu Stiliconu, domnesce la apusu.

Arcadiu 'si uresce muierea, pe fét'a lui Rufinu, si o lapeda; éra Rufinu, maniandu-se pe imperatulu, chiama pe huni si goti; insa venindu Stiliconu in ajutoriu, ostasii ucidu pe Rufinu. — Imperatulu tramite pe Fraiutu asupra lui Gaina ducelui gotiloru si pe acestia 'i bate si-i silesc se tréca din Daci'a nóua peste Dunare. Ul-desu principele huniloru din Daci'a vechia, taia capulu lui Gain'a, si-lu tramite lui Arcadiu, carele peurma face confederatiune cu hunii. — La goti se ridica de rege Alaricu, si acest'a aflandu-se in pusetiune rea, 'si aduna gotii si trece (400) in Itali'a, si asia scapandu noi de goti, bravulu Stiliconu 'i bate la Polentia (402); éra peste doi ani bate si pe Radagais cu 200,000 de barbari germani la muntii Fesulei, si pe principele loru 'lu omóra. — Imperatulu móre (408), lasandu de urmatoriu pe fiulu seu Teodosiu II. inca in léganu. —

Onoriu la apusu, crediendu pe Stilicon de vendiatoriu 'lu ucide, si pana elu petrece in Raven'a, Alaricu cuprinde Rom'a si o prada (410): dar' plecandu in Itali'a de josu, móre, si peurma cumnatulu seu Ataulfu luandu pe sor'a lui Onoriu, face pace cu romanii. — Deórece gotii trecura in Gali'a, si aci ducele Constantiu 'i bate, Onoriu, 'i da lui pe sorus'a si 'lu face sociu in domnia, apoi peste doi ani móre (423) in Raven'a.

§. 5. J. Teodosiu II., 408—450. Valentiãianu III. 425—455.

Teodosiu fiindu micu, Pulcheri'a sor'a sa si alti tutori grigescu de imperatia cu destula intieptiune in Orientu, punendu de imperatu la apusu pe Valentinianu III. fiulu Placidei. —

Valentinianu nu póte se ocupe tronulu, deórece s'a resculatu Jonu tiranulu de imperatu. Beliducele Aspare invinge pe Jonu, si in Aculea 'i taia capulu; éra pe Valentinianu III. abia acuma 'lu ridica imperatu in Rom'a (425). —

Intre aceste, hunii alungara pe alti barbari din Daci'a vechia, si' intarindu-se trecura in Daci'a nóua. Ací beliducele loru cadiù de tresnetu, si ei cugetandu acest'a de semnu reu, se retrasera, si facura pace cu Teodosiu II. (434). sub conditiune, cá romanii se platésca tributulu lui Atil'a si fratelui Bled'a. Pacea acest'a fu scurta, deórece hunii trecu in Daci'a nóua, pradazu si ucidu fara indurare, trecu in Iliricu si batu pe ducii romani Aruegisilu si Jonu, si silescu pe imperatulu cá se cumpere pacea cu 6000 pundi de auru (443), ce mai tardu inca s'a mai maritu.

Atil'a, nesatulu de domnire, ucide pe fratele seu Bled'a, cá se remana singuru peste Daci'a vechia si Panoni'a si cuprinde de nou Dacia noua, unde intr'o bataia crunta, la riulu Utului, cade Arnegisilu. si perde tíer'a. Atil'a pretinse cá romanii se incete dela lucrarea pamentului, (elu sciá ca pana se tiene unu poporu de pamentu, nu póte se péra) si ca solii consulari se vina in Sardi'a pentru impacare. — Retorulu Priscu, si Masinu venindu facura pace, si eliberara pe capti si fara rescumperare. ei numai pentru famili'a Sil'a s'a cerutu 500 galbeni (449). — Teodosiu móre la unu anu. si remane sor'a sa Pulcheri'a cá imperatésa. Sub acestu imperatu s'a tienutu soborulu II. ecumenicu in Efesu in contra eresului lui Nestoriu 431.

(Vá urmá.)

**Din scól'a practica. Conversatiune cu scolarii asupra gramaticiei.**

Verbulu. (Urmare.) — „Eu aru tíerín'a; se cere, cá se aru tíerín'a; asiu ará tíerín'a daca ar fi timpulu bunu; ara si tu tíerín'a; a ará tíerín'a“. Se mi se spuna ce actiune se esprima prin aceste propusetiuni? Ararea. — In tóte actiunea e numai ararea? In tóte. — Daca e in tóte, apoi in locu de patru constructiuni, n'ar fi destulu se dícu numai un'a, si se esprimu cupriusulu a tóte, d. e: „eu aru“? Nu e destulu, caci desí fiecare constructiune sprima un'a si aceeaasi activitate, e totusi o deosebire in felulu séu modulu, in care se sprima acea activitate. — Ce deosebire afli intre „eu aru“ si „eu asiu ará“? — Deci insemnatiue, ca chipulu, in care verbulu sprima lucrarea subiectului, este modulu

seu. — Asémenea în privința acesă acțiunea exprimată în cele d'antelu trei propozițiuni! În propozițiunea d'antelu „eu aru țierin'a“, activitatea subiectului e spusă într'unu modu otaritu, care fara de nici o alta privire 'ți arată d'a dreptulu subiectulu, dela care porcede; pecandu în prop. adou'a și a trei'a aceeași activitate e aternatōre dela alta împregiurare. — Aici dela care 'mpregiurare? În a dou'a dela 'mpregiurarea aceea, ca „se cere“ și pentru caci se cere, am se 'mplinescu o acțiune, éra în const. a trei'a dela „timpulu bunu“, caci numai atunci se pōte 'mplini acțiunea. — Ve 'nsemnati: Modulu, în care verbulu arată lucrarea subiectului într'unu chipu directu, fara alte privinție este modu aratatoriu séu indicativu, éra acela, în care lucrarea subiectului se arată aternatōre dela alta idea séu și în întielesu pofitoriu, se dīce modu împreunatoriu séu conjunctivu, și modu conditionalu, optativu séu pofitoriu. — Ce deosebire aflī în construcțiunea a patr'a fatia cu cele d'antei? Aceea, ca aici activitatea se arată într'unu chipu poruncitoriu. — Și cum se arată aceea în propozițiunea a cincea? În aceeași nu se otarésce subiectulu de locu. — Modulu acela asiadara, în care verbulu arată, ca subiectulu trebue se faca unu ce, se dīce modu imperativu (poruncitoriu), éra acela, prin care nu se otarésce subiectulu și lucrarea se sprime în chipu generalu, se dīce modu neotaritoriu séu (mai bine) infinitivu. — Ce este deci modulu verbului? — Ce amu fostu invetiati în prelectiunea trecuta? Timpurile. — Ce diferinția (deosebire) este între modulu și timpulu verbului? — Cate moduri invetiaremu pan'aici? — Care sunt acele? —

La angustimea colōneloru fōiei nōstre ne este cu neputinția a ne întinde și mai departe la ale verbului, cum ar fi formarea timpurilor, conjugatiunea etc. etc., caci am spusu și o repetamu, ca prin „conversatiunile“ aceste ne fū scopulu numai a dá unu îndreptariu la fiecare parte a vorbirei, cá invetiatorulu se véda procedulu celu mai bunu în predarea gramaticiei, și din care se cunōsca érași cum vinē a se urmá și cu cele ce nu le mai putemu luá aici înainte.

### Adverbiulu.

Care cuventu ne aratase genulu lucrurilor? **Articululu.** — Care ne aratase însusimea lucrurilor? **Adiectivulu.** — Și pe care cuventu 'lu numisemu locțiitorulu numeloru séu substantiveloru? — Pe pronume. — Infine care éra cuventulu, care exprima numeralulu

lucrurilor? **Numeralulu.** — La ce cuventu se rapōrta tōte aceste specii de vorbe, adica articululu, adiectivulu, pronumele și numerele? La substantivulu. — Vedeti, deci, tōte aceste feluri de cuvinte depīndu dela substantivulu; daca felurile de cuvinte ni le vom întipui de o familia, atunci putemu se numimu substantivulu la talu acelorasi; inșă care va fi acuma mam'a? Asiá e, ca acesă însusitate trebue se o damu verbului? Ca cu ce dreptu, acesă se o videti mai la vale. Precum asiadara tat'a și mam'a sunt persōnele cele mai însemnate în familia, intocma sunt substantivele și verbele în limba. — Care éra numai vorbele aternatōre dela substantivulu? Articululu, adiectivulu, pronumele și numeralulu. — Pentru mai buna chiarificare se numimu acum pe aceste fiii substantivului, și se videmu daca și mam'a, verbulu, are fete, adica daca mai sunt în limba și vorbe de acele, care otarésce mai de aprōpe verbulu intocma asiá, precum articululu, adiectivulu etc. otarésce pe substantivulu. — Ve voi dice o propozițiune și voi dice a'mi spune, daca aflati în aceeași vre unu cuventu, care nu privesce pe substantivulu, ci pe verbulu. — La ce cuventu se aveti dara grige în cele ce voi dice? La acela, care se rapōrta, care privesce, séu care otarésce mai de aprōpe pe verbulu. — Propozițiunea suna: „Copilulu scria frumosu“. Cum se numescu aici substantivulu séu subiectulu? „Copilulu“. — Cum se dice starea lui, séu care este predicatul? „Scria“. — Care vorba otarésce aici mai d'aprōpe starea, séu care ne spune, ca cum „scria“ copilulu? Vorb'a „frumosu“. — Ce ne spune dara aici verb'a „frumosu“? Ca cum „scria“ copilulu. — Spuneti-mi o alta vorba, care asemene se otarésca mai d'aprōpe starea séu care se ne spuna, cum scria copilulu! Reu. — Puneti verb'a acesă în legatură cu „copilulu“ și „scria“! Copilulu scrie reu. — Puneti altu cuventu și în locul lui „reu“! Incetulu. — Inca unulu! Iute. — Spuneti mai multe cuvinte, care corespundu cu verb'a „scria“! Mare, maruntu, uritu, grosu, de-midilocu, bine etc. — Candu inșă aceste vorbe ar stá lenga substantivulu, cum le-ati numi pe ele atunci? Adiective. — Asiá este; inșă în casurile de mai susu, unde adica acele privescu verbulu și nu substantivulu, se numescu adverbie. — La ce cuvinte nu se rapōrta dara adverbiele? La substantive. — Ci la care cuvinte se rapōrta? La verbe. — Éta deci o fia a verbului; cum o chiama? Adverbiu. — Care 'mi mai scia spune tōte partile vorbirei, pe care le cunōscemu pan' aici? 1. substantivulu, 2. articululu, 3. adiectivulu, 4. numeralulu, 5. pronumele,

6. verbulu, 7. adverbialu.— Acuma se formati constructiuni, in care se vina inainte urmatorele cuvinte cá adverbie, si se cercetati totodata, care din acele cuvinte s'ar putea in alte casuri intrebuintia si cá adiective: Curendu, diliginte, rapede, astadi, acum, acolo, D. e. ap'a curge rapede; tat'a vine astadi; fratele scria acum; cartea sta acolo; fat'a este diliginte etc. — Care sunt in sa cuvintele intrebuintabile cá adiective? „Diliginte“, „rapede“. — Care din acele nu se potu aplicá si cá adiective? astadi, acum, acolo, adese. — Care mai scia, ca la ce nu se rapórta adverbiele? La substantive. — Pe care cuvinte le descriu ele mai d'aprópe? Pe verbe. — Se cercetamu, daca ele otarescu mai d'aprópe numai verbulu; luati in privire propusetiunea acésta: Copilulu a cum scriitoriu este bunu. — Care e aici substantivulu? Care e adiectivulu? — Ce cuventu este „acum“? Adverbiu. — La care cuventu se rapórta aici? La cuventulu „scriitoriu“ adica la adiectivu. — Prin urmare adverbiele determinu mai d'aprópe nu numai verbulu, ci si adiectivulu. — Voim a cercá mai departe se vedemu, daca afara de verbu si adiectivu, determina ele mai d'aprópe si altu cuventu. — Se cercetamu propusetiunea: „Omulu stricatu minte fórte desu“. — Ce cuventu este aici „minte“? — Prin care cuventu se determina mai d'aprópe cuventulu acesta? Prin „desu“. — Si care cuventu determina mai d'aprópe si pe „desu“? Cuventulu „fórte“. — Ce este dara fórte? Adverbiu. — Apoi inca cari cuvinte se determina mai d'aprópe prin adverbiu? Insusi adverbialu. — Acum spuneti-mi pe rindu tóte vorbele, pe care adverbialu le póte otarí mai d'aprópe? 1. verbulu, 2. adiectivulu si 3. adverbialu. — Din tóte de pan'aici 'mi veti scí acuma spune, ca ce ar fi adverbialu? Adverbialu este acelu cuventu, care determina mai d'aprópe unu verbu, unu adiectivu si chiaru unu altu adverbu.— Scrieti siese constructiuni, in care adverbialu determina mai d'aprópe unu verbu, alte siese unde acelasi otarescu mai d'aprópe unu adiectivu si érasí alte siese care se determine mai d'aprópe unu adverbu.

Daca scolarii nu ar scí de sine afá asemeni propusetiuni, invetiatorulu se-si schimbe problemele dictandu constructiunile insusi si intrebandu pe scolari in care ce felu de adverbe vinu.

(Vá urmá.)

## Literatura.

A esítu de sub téscu „Protocolulu siedintieloru conferintiei nationale romanesci tienute din

$\frac{1}{13}$  pana in  $\frac{4}{16}$  januariu 1861 la Sibíiu sub presiedinti'a a doi Archipastori romanesci din Transilvani'a, cu aclusele sale si cu unu comentariu.“ Edatu de D. Georgiu Baritiu. 92 pagine in optavu mare. Costa 40 cr. Se póte trage dela editorulu in Brasiovu, cum si in Sibíiu dela librerulu S. Filtsch. Credemu, ca nu va remanea Romanu cititoriu, care se nu-si procure acestu opu cuprindietoriu de asiá acte nationale insemnate ale presintelui.

— Pecandu aflamu cu multa bucuria scirea, ca junele literatu Marienescu ar fi depusu in 16 rigorosulu din urma si in 21 ar fi primitu diplom'a de Doctoru, ne sósí totuodata si unu opusculu de Dsa scrisu in limb'a magiara, care este intitulatu: »Tételek az összes jog- és allamtudományokból, melyeket a Pesti a magyar kir. tudományos egyetemenél kiállott szigorlatok után a törvénytudori koszorú elnyerése vegett a tekintetes jogi kar jóváhagyásával nyilvános vitatkozás alá bocsát Marienescu Marianu Athanász. Martius ho 20-én“.

## University Library Cluj Varietati.

### La mormentulu sociei D-lui preutu Antonu.

Candu naja-ti vietii pre mare departe  
Plutiá in linisce cu velulu intentu,  
Éta uraganulu, négr'a tempestate  
Dermandu catargulu o afunda 'n abisu!

Candu sórele luciú pre bolt'a marétiá  
Cu svavele-si radie se 'ncerca-a luciú,  
Atunci Tu fientia trecusi dein vietia  
La locuri eterne si nu-i mai veni!

Candu dulcile mame pre fiele sale  
Le cuprindu in bracia cu amoru fierbinte,  
Tu in vale de lacrami parasí- si pre a tale  
Lasandu langa ele pre unu tristu parinte,

Ce'n vale de lacrami pre mormentu versate  
Cu fiele in bracia la mormentu-ti plange;  
Blandele fintie cu capuri plecate  
Stau, dorerea mortii aiun'a leo frange. —

Ah! deschideti mama braciulu si cuprinde  
Pre fiele Tale, cari plangu de dorere,  
Firulu consolarei loru li-lu mai intinde  
Oh! unde sesi afle alta mangaere?!

Amara e sórtea omului pre lume!  
Candu pe sociu de sociu ne'ndurtau rapesce,

Candă pre amici de acciasi si pre fi de mume  
Mici inca si'n fasia d'odatai lipsesce!

Asiá e viéti'a aci pre pamentu  
Cá' nai'a ce trece curmandu preste-abisu;  
Se légana 'n valuri, si de bate ventu  
Apune in data si trece cá unu visu!

Numai o sperare este in venitoriu,  
Ce nutresce dulce pre fientie pie,  
Unde nesuesce omulu muritoriu  
Aceea-i promise ca vá se reinvie;

Acolo-i limanulu, unde in vecia  
Pii voru petrece ca'n eternu viéza;  
Pasa dar'la d'insulu si Tu mama pia,  
Caci fiele Tale ér'or se te védia!

J . . . e . P . . . u .

**Scire trista!** Ioane Procopiu, fostulu invetiatoru primariu la Resinari, eroulu dela 1848, in urma profesorulu de teologia la Rimnicu in Romania — a trecutu din viéti'a pamenténa la cele eterne. — Ne tienemu de o trista datoria a aduce acésta scire in cunoscinti'a compatrioitoru sei de dincóce, intre cari reposatulu si-a impletitu cu zelu si energia esemplara inca de multu cununa nevesceditóre pentru patria si natiune. Fiei tierin'a usióra si amintirea eterna!!

\* Brósc'a tiestósa in Angli'a mai virtosu in Londonu se numera intre mancarile cele mai gustuóse. Naturalistulu Owen dice, ca la revarsatur'a riului Temze ar fi gramadite tiesturile dela mai multe brósc'e de aceste, decate s'ar aflá pe tóta fati'a pamentului.

\* Fabriciele de hartia din Angli'a produsera in 1850 141 milióne punti de hartia, in 1859 insa productiunea se sui pana la 217 milióne punti. Esportulu de hartia in 1850 a fostu 7 milióne punti, in 1859 insa 20 milióne. Asemene sporire se observa si in alti rami ai industriei englese.

\* Esportulu de lana din Germani'a e de 250,000 maji pe anu. Angli'a produce 1,300,000 maji de lana si mai impórta 1,193,964; Franc.'a produce 1,050,000 si impórta 450,000 maji.

\* In fabriciele de tiesetúri de lana austriace s'a stersu cu totulu computarea articuliloru dupá duzine si s'a introdusu cea dupa diecine, prin care s'a 'ntrodusu o mare inlesnire in computu.

**Margaritare.** Intieptulu in totu loculu, in totu timpulu si in ori ce stare nu se silesce o intreprinde nimica, ce contradice ratiunei sale.

Confuce.

— Omulu intieptu se se silésca dupa agonisire de cunoscintie si avutii asiá, cá cum n'ar mai fi supusu delocu mortii si bóloru. Insa datorintiele religiunii se le implinésca apoi asiá, ca cum ar fi se móra in totu minutulu.

Autorulu Hitopadesei.

— Omulu dupa estinti'a sa sta din o natura elementara si unu principu rationalu zeescu; din o parte a spiritului lumii, unu esflusu alu foculu centralu si din o parte nerationala a pasiuniloru.

— Armonia in tóte este tient'a, la care are se nisuéscá omulu. Precum in universu, asia in omu, cá si 'ntr'o lume in miniatura, se esiste aceea armonia.

Pitagora.

— Multi sunt, cari a avutu in potestatea loru celati, popóre; insa pe sine insusi — numai pucini.

Seneca.

Nr. 21/senatulu.

(1—3)

## Escriere de concursu

pentru ocuparea postulu de invetiatoriu la scól'a romana unita din Abrudu, cu care e impreunatu unu salariu anualu de 200 f. v. a., quartiru liberu, patru orgie cubice de lemne de focu, si una gradina de legume. —

Competitorii, cari debuescu a fi si cantori, si debue pelenga perfepta cunoscintia a limbei romane se mai scie si baremu un'a dein cele dóua limbi ale patriei — au de asi ascerne petitiunile suale provideute cu documentele necesari la subscrisulu senatu bisericescu in restimpu de un'a luna de dile dela publicarea acestui concursu, cu acelu adausu, cumca acei competietori, cari voru fi pedagogi absoluti, voru avea preferintia — si aretendu in decursulu semestrului d'anteiu scolasticu unu efectu bunu si laudaveru in invetiamentu, salariulu anualu i-se va urcá dupa giurstari pana la 300 f. v. a.

Dela senatulu bisericei rom.-unite

Abrudu, in 17. marte n. 1861.

**Basilie de Bosiotta-Motiu Dinbulu,**  
primariu curatoru.